

Боотур кыргыныга турунуута

Тобул санаа

- боотур кыргыныга турунуутугар тирэнэр тирэбэ,эрэнэр эркинэ - дьоно, эрэллээх ата, кыргыс сэбэ-сэбиргэлэ уонна утүө алгыс;

Самалык соруктар:

- Бухатыырга алгыс этээччи, аартык тэлэйээччи - Аан Алахчын Хотун
- Айыы боотурун ата - кини эрэллээх доҕоро, арахсыспат атаһа
- Бухатыыр дьон буулаҕа туттар сэптэрин онгорор, алгыыр Кытай Бахсылаан уус.

Сэһэргэһии ис хоһооно

- Айыы боотура сэбин-сэбиргэлин,куйабын ууска онотторуута; уус идэтэ-ытык – мааны идэ; уус алгыһа
- Айыы боотурун ата - кини мындыр субэһитэ, эрэллээх доҕоро, аптаах хомуһуннаах үтүө атаһа-доҕоро
- Аан Алахчын Айыы боотуругар аартык тэлэйээччи суду куустээх алгыһа
- Алгыстаах киһи санаата бөҕө,онорбута-туппута табыллар
- Мин уус дьяныардаах улэтин ытыктааһыным;алгыһы инэриниим;ат барахсаны көрсуум-харайсыым.

Инники үлэ:

олонхону аабыы, остуол урамнытыгар оонньооһун, олонхо бухатыырдарын туһунан сэһэргэһии, хамсаныылаах оонньоу; Олонхо олугун туһунан олуктаах түгэннэри быһаарсыы, сэһэргэһии; Пропп картанан ууран олонхону кэпсээһин; оьуохай хаамыытын уерэтии; олонхо үс дойдутун олохтоохторун тойугун иһитиннэрии.

Дьүөрэлэһэр эйгэлэр: ситимнээх сана,билии-көрүү, хамсаныы, өркөн өй, киһи-аймах эйгэтигэр кирии.

Тэрилэ: Дунгур, пропп карталар, магнитофон, сээркээн сэхэн куукулата, Аал-Луук мас макета, оџоџо бэриллэр бэлиэлэр.

I.Кирии түһүмэх

1. Айыы Умсуур Удаџан тойуга (иитээччи туойар)

- Оџолоор, бу ким тойугай? (Айыы Умсуур Удаџан)

- Маладыастар! Онтон бу тугуй? (иитээччи дунуру кердерер)

- Оџолоор, айыы боотурдара ким диэн ааттаахтарый? (Дьулусхан субуйа суурук Дьураа хара аттаах Дьурулуйар Ньургун Боотур, Үс үүт күрүөнү үрдүнэн кестөр Урумэччи манган аттаах Урун Уолан)

- Айыы Боотурдарын өлөр өлүүттэн ким быыһырый?

II.Сүрүн түһүмэх

1. Олонхо олугун санатыһыы

Иит.: -Айыы Умсуур Удаџан айыы боотурдарыгар хайдах кемелеспутэй? Ону пропп картаннан ким тахсан кэпсиэй? (оџолор пропп картаннан тахсан кэпсииллэр)

Сынньалан

Иит: Дьэ эрэ, оџолор айыы боотурдара кыргыһыыга туруналларыгар эрдэттэн эттэрин-сииннэрин эрчийэн-хатарынан баран киирсэллэр эбит. Биһиги эмиэ бары боотурдар курдук эрчиллиэхпит (бары тураннар иитээччини үтүктэн хамсаналлар)

2. Сээркээн Сэхэн киирэр:

С.С.: -Үтүө күнэн оџолор! Манна оџолор олонхо туһунан олус бэркэ билэллэр диэбиттэрэ, ону истэммин эһигини кытта сэхэргэһэ кэллим. Эһиги миигин кытта сэхэргэһиэххит дуо?

Сээркээн Сэһэн ыйытыылара.

-Айына Сизэр тойон уонна Айыы Нуоралдьын хотун төрөппут оџолорун орто дойдуга тоџо атаардылар? (Орто дойду олохтоохторун көмүскээтиннэр диэн)

-Дьулуруйар Ньургун Боотур кыргыһыга туттар сэбин-сэбиргэлин онорторо ханнык дьонно, кимнээххэ тийбитий? (Кытай Бахсылаанна, тимир уустарыгар)

-Уус киһи хайдах дьүһүннээбэй? Тоџо хааһа-кыламана суоџуй, тоџо хараџа кып-кыһылый, тириитэ хап-хараный?(күлтэн,чохтон,итииттэн)

- Үс дойду олохтоохторо бары тоџо уус дьону ытыктыылларый, сөбүлүүллэрий, кинилэргэ көрдөһүүлээх тийэллэр? (уус дьон кинилэргэ наһаа туһалаахтар – туттар тэриллэрин онороллор, холобур, саха быһаџын, хотууру, хомус, боруоталары, кыргыһы сэбин сэбиргэлин)

-Тоџо уус киһи бухатыыр куйаџын үс хос гына онороруй? ()

- Үс үүт күрүөнү үрдүнэн көстөр Урумэччи манан аттаах Үрүн Уолан тоџо алдьархайга түбэстэ, бас-атах үөдөн түгэбэр түһэн күккүрүү турбутай? (Ус Уут куруену урдунэн кестер Урумэччи маган атын – догорун тылын истибэккэ,ус абааы кыргыттарын тылын истэн)

-Оџолоор бу Аал-Луук маска олорор Аан Алахчын айыы боотурдарыгар хайдах көмөлөһөрүй? (Сээркээн Сэһэн Аал-Луук мас макетын көрдөрөр. Аан Алахчын алгыһынан, эмийин үүтүнэн, Үрдүкү Айыылартан көрдөһүүтүнэн, тылын тиэрдиитинэн)

- боотур кыргыныыга тобо куруук абааы бухатыырын кыайарый, киниэхэ кимнээх куус – кеме буолалларый?(аймах-дьоно, эрэллээх ата, кыргыс сэбэ-сэбиргэлэ уонна утүө алгыс)

- Маладьыастар! Олонхо хаһан баҕарар үтүө тумуктээх буолар – айыы бухатыыра абааыны кыайар, куһаҕан абааһы хайаан да кыайтарар. Олонхону кырдык да олус бэркэ билэр эбиккит. Мин барыам. Көрсүөххэ дылы, оҕолоор. Кэлэ сылдыар буолуом, эһиги наһаа өйдөөх оҕолор эбиккит.

III.Тумук туьумэх.

Олуктаах түгэни оҕоҕо быһаартарыы

- Арай айыы боотурун инопланетяниннар уорбуттар. Биир бииргэ киирис диэн бэйэлэрин кийилэрин туруорбуттар. Ол киһи барыта тимир таһастаах эбит, лазер уотунан тыга сылдыар эбит, айыы боотура инопланетянины хайдах хоппута буолуой? (дьоно, эрэллээх ата, кыргыс сэбэ-сэбиргэлэ уонна үтүө алгыс, ап-хомуһунунан, т.е. фокустаан)

Иит: -Бугунну тэрээһиннэ туох туһунан кэпсэтибит?

-Бүгүңнү тэрээһинтэн ордук тугу сөбүлээтигит?

Ньурба улуунун үөрэбэриитин салаата.

А.Г.Габышев аатынан обону сайыннарар киин.

Тема: «Боотур кыргыныыга турунуута»

Иитээччи: Семенова Надежда Семеновна

2019 сыл